

Տարեկան գինը 10 ռուբլի կէս տարվան 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյան խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакция «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերէն).

Յայտարարութիւն ընդունվում է առանձին լեզուով.

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ

Կոչման բարձրութեան վրա.— Ներքին Տե-
սիստիկան. Նախագահի ճշմարտութեան
Գործակալ Հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Նամակ Ալեքսանդրօպօլից. Նամակ Խմբագրու-
թեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լու-
րեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ. Նամակ Պարս-
կաստանից. Արտաքին լուրեր.— ՀԵՌԱԳԻՐ-
ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԿՈՉՄԱՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱ

Ժողովրդական լուսաւորութեան նոր
միջոցաւոր շրջաբերականը եւ նրա գործըն-
կիցի լուսաւորութեան ճշմարտութեան
հետեւեալ հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ.
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Համայնականութեան լուսաւորութեան
միջոցաւոր շրջաբերականը եւ նրա գործըն-
կիցի լուսաւորութեան ճշմարտութեան
հետեւեալ հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ.
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Միջոցաւոր շրջաբերականը եւ նրա գործըն-
կիցի լուսաւորութեան ճշմարտութեան
հետեւեալ հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ.
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Միջոցաւոր շրջաբերականը եւ նրա գործըն-
կիցի լուսաւորութեան ճշմարտութեան
հետեւեալ հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ.
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ

ՆԱԽԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Նախագահի ճշմարտութեան
Գործակալ Հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ.
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Միջոցաւոր շրջաբերականը եւ նրա գործըն-
կիցի լուսաւորութեան ճշմարտութեան
հետեւեալ հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ.
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

անգղիականութիւն եւ ունեցել պետական նա-
խագահի ճշմարտութեան
Գործակալ Հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ.
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Միջոցաւոր շրջաբերականը եւ նրա գործըն-
կիցի լուսաւորութեան ճշմարտութեան
հետեւեալ հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ.
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Միջոցաւոր շրջաբերականը եւ նրա գործըն-
կիցի լուսաւորութեան ճշմարտութեան
հետեւեալ հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ.
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Միջոցաւոր շրջաբերականը եւ նրա գործըն-
կիցի լուսաւորութեան ճշմարտութեան
հետեւեալ հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ.
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Միջոցաւոր շրջաբերականը եւ նրա գործըն-
կիցի լուսաւորութեան ճշմարտութեան
հետեւեալ հիւանդանոցի գանձարանի մասին.
Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍԻՍՏԻԿԱՆ.
Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—
ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԴԱՐՁԵԱԼ ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄԱՍԻՆ

(Նամակ Բագրից)

Չուսումնասիրել խնդիրը, չըմբռնել նրա
բուն միտքը, ոգին ու յանկարծ հանգէս դուրս
գալ, զրիկ եւ թանաքի քանակութիւնը ենթա-
կել մի հասկացած, ցանկալի գաղափար, որ
արդէն իրականացուի չէմքումն է գտնվում,
այդ, եթէ աւելին չասենք, անարեւելիութիւն է.
Այդպէս է վարվել եւ պ. Մ. Եսայանը իր
«Հիւանդանոցի գանձարանի խնդիրը» յօդու-
ածով «Մշակի» № 48-ում:

Մուրճի երկրորդ գրքում, տնտեսական
հարցերի բաժնում, կար մի թղթակցութիւն,
որ նախաբանաբար իրենց իրենց իրենց
հարցերով ասված էր մտաւորապէս եւ հետե-
ւեալով. «Հիւանդանոցի գանձարանի խնդիրը»
նրանք ու ստորին ծառայողներին հիւանդու-
թեան դէպքում օգնութեան ձեռք մեկնելու,
իսկ մահվան դէպքում նրանց անբախտացած
ընտանիքների դրութիւնը թեթեւացնելու նպա-
տակով: Բոլոր բանուորները պարտաւոր են
գանձարանին անդամակցել... Որոշումներն ըն-
դունվելին միաձայն:

Այն այդ ստորագրող, որ իւրաքանչիւր զգա-
յուններ տեղ մարդու սրտում խորին երախտա-
գիտութիւն պիտի արթնացնէ զէպի այդպիսի
մի մարդասիրական սկզբունքներով ստորագրած
խնդիր, պ. Եսայանի բարկութիւնն է գրգռել
եւ նա գանձարան կազմակերպողների վրա է
յարձակվում, յուզվելով, որ զեղծուած ու ան-
բարոյական հաշիւներով կազմված որոշումնե-
րը... վնասել է միաձայն... իսկ գանձարանը
կազմված է յետին մտքերով, որ լոկ նախա-
նախնայի շահերն պիտի ծառայէ:

Կրկնում եմ. յօդուածագիրն միայն խնդրի
չուսումնասիրելն է ստիպել այս տեսակ եզ-
րակացութեան զիմեւ: Այդ անհեղինակ
լայնքը, որի մէջ պ. Եսայանի լուրեր, ըզրիկ
է նրանից, որ նա «Մուրճում» վերոյիշելով յօ-
դուածը կարգաւոր, ցանկացել է շեղվել տա-
րած ձեռքի, նեղութիւնն չէ կրկնել հաստատ
աղբիւրներից, կամ ձեռնահաս անձանց միջոցով
իր համար մուծ մնացած է հետեւը պարզելու:
Իսկ եթէ հետաքրքրվէք, գանձարանի ծրա-
գիրը ձեռք բերել ու կարգար, կը տեսնէք, որ
ինքը գրեթէ հետեւեալն է ասում. «Նրանք, որ
թշուառն օգնել են ցանկանում, կեղտոտ, ան-
բարոյական հաշիւներ ունենալ:

Աւելորդ բառեր մտնել կը լինէր, եթէ
թելէնք, թէ արեւմտեղծութեան ընդհանուր
գաղափարներն ինչ էական դեր են խաղում բան-
ուորների կեանքի մէջ. նրանց վրա է յետեւեալ
այն պատկանելի ոյժը, որից անհաշիւ են
գործատէրերը: Բայց այդ երեւոյթը առաջացել
է նրանից, որ այնտեղ կայ զուտ բանու-
րական դասակարգ, որը կարողացել է եւ
կարողանում է ինքն իրան խնամել, իր շա-
հերը պաշտպանել: Այդպէս չէ Բալխանիում,
այստեղ բանուորների զուտ դատարարը չէ կայ,
այլ կան տարաքանց թշուառների նման ծառա-
յողներ, որոնք այսօր այստեղ են, վաղէ իրանց
գիւղում, իրանց սեփականութիւնը մշակելիս
Այս պարագայում տեղիս բանուորների ինքնա-
բերաբար գանձարան հիմնելը ցնորք է միայն:
Յետոյ, եթէ մի մարդ զուրկ է իր տարա-
կան իրաւունքները չափելու գիտակցութիւնից,
այսպէս իրական անհատներից կազմված մի
անհաղթելու ընդհանուր է չէ կարող իր դրու-
թեան ծանրութիւնը զգալ: Գրեթէ այդպիսի
անհատներից է բաղկացած Բալխանի գանձարան
20—30,000 բանուորների պատկանելի թիւը:
Այստեղից կարելի է եղբայրացնել, որ Բալ-
խանիում գտնվող բանուորները ոյժ ներկայացնող
տարր չեն կարող կազմել, իրանք իրանց խնա-
մելու կարողութիւնից զուրկ են, եւ անհայտ
խնամատարութիւնն ինքը, կառավարութիւնն
է յանձն առնում, պարտադիր օրէնքներ զննելով
գործատէրերի վրա, օրէնքներ, առանց որոնց
բանուորը ամբողջապէս իր գործատիրով տրա-
նստեցնում են տակ կը լինէր, նրա քմիք ծա-

առան Բայց միջոցների երկրում ոսկեհան
մշակների դրութեան բարելաւման համար այդ-
քանը քիչ է. այդ զգուծ են հշ բախտախնդիր,
այլ ձեռնհաս անձինք եւ հիմնում են մի գան-
ձարան, որի նպատակը մանրամասնօրէն բա-
ցատրված է ծրագրում:

Բոլոր բանուորները, առանց խտրութեան
պաշտօնի եւ ազգութեան, պիտի մասնակցեն
գանձարանին, իսկ իւրաքանչիւր գործատէր
պէտք է վճարէ իր ծառայողների վճարածի
կէսի չափ. օրինակ՝ եթէ 30,000 ծառայողները
տան 40,000, տէրերն էլ իրանց կողմից պէտք
է աւելացնեն 20,000: Եւ այդ ձեւով կազմված
գանձարանի ծանրութեան 1/2 մասը իրանց
վրա վերցնելով՝ հանգատէրերը երբեք չեն
ազատվում ան վճարներից, որ պիտի տան
ապահովելու ընկերութիւններին ու հիւան-
դանոցներին: Ուրեմն՝ իւրաքանչիւր ծառայող մի
որ եւ է զօրաւոր դէպքի ենթարկվելուց,
իրաւունք ունի իր համակիցը սպասել ապա-
հովարդող ընկերութիւնից, ճիշտաբար բշխվել
հիւանդանոցում եւ դրանից էլ անկախ՝ ստա-
նալ իր ունեւի 50—60% գանձարանից, որին
անդամակցում է:

Այսպէս, տեսնում ենք, որ գործատէրերի
վրա էլի նոր բեռ են դնում, յօդուած բանու-
որներին էլ ուր մնացին պ. Եսայանի հեղինակ-
ները, թէ՛ այդ գանձարանին վիճակված է շատ
նախաւորների օգնութեան ձեռք կարկանդակ
թեթեւացնել նրանց ծանր բեռը:

Գանձարանի հիմնողների բարի միտումը կա-
րելի է չափել եւ նրանով, որ նրանք զբաղը
գործադրելը ամբողջապէս չեն թողնում իրանց
բարեկեցիկացողութեան, այլ դրան մասնակից են
անում եւ բանուորներին, երկու անգամ աւել
ձայն ունենալու առաւելութեամբ, քան թէ
գործատէրերը: Բանուորներն անմիջական կապ
կունենան գանձարանի վարչութեան հետ՝
իրանց ընտրած ներկայացուցիչներով:

Ասացի, որ հանգատէրերի վրա նոր բեռ են
դնում. բայց դեռ այդպիսի տառնեակ բեռներ
էլ հարկաւոր են, որպէս զի տեղիս ծառայող-
ների դառն կացութեան մէջ էական փոփոխու-
թիւն մտնի, կարողանան մարդկային ապրել:
Առաջին բեռը երեւան է եկել. ինչու չուրա-
խանալ, ինչու չը չնորհաւորել...:

Եւ «բոլորս զարգ» չեմ, եւ այնքան էլ
հաշտ չեմ այդ զարգերի հետ. բայց այս դէպ-
քում անհրաժեշտութիւն կը լինէր այս նոր
ընթացքը չը օգտվել: Լոկ այն միտքը, որ Բա-
լխանիի ծառայողները թմբած հողու մէջ փո-
խադարձ օգնութեան գաղափարի սերունդ կը
զրվի այդ գանձարանի չնորհիւ, այդ էլ բա-
ւական է գործի հեղինակներին յարգանքով ու
խրախուսանքով վերաբերվելու:

Յոյս ունենք, որ իշխանութիւնը կը հաս-
տատէ այս մարդասիրական միտումներով
կազմված գանձարանի ծրագիրը:

Մ. Տէր-Դանիէլեան

ՆԱԽԱԳԻՐ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՎԻՑ

Ապրիլի 16-ին

Երէցփոխանական երկար խառնակութիւննե-
րից յետոյ, տեղիս յաջորդ Մատթէոս վարդա-
պետը ստիպված եղաւ հրաժարված երէցփոխ-
անի տեղը ժամանակաւոր պաշտօնակատար-
ներ նշանակելու, որոնք, ինչպէս տեղեկացանք,
մօտեւս իրականացրին հոգեւոր կառավարու-
թեանը ներառյալ հրաժարականները, իսկ հոգե-
ւոր կառավարութիւնն էլ իր կողմից չուտով
նշանակելու է երէցփոխանական ընտրութիւն-
ներ:

Պարզ է, որ ինչպէս միշտ, այնպէս էլ հիմա,
ծխականներից չառնել ընտրութիւնների մա-
սին կը լինի միայն ընտրութիւնները կայանա-
լուց յետոյ. սակայն, եթէ իր ժամանակին էլ
իմանան, զուտար թէ նրանք հետաքրքրվեն
այդ հարցով, որովհետեւ երկար փորձերից յե-
տոյ նրանք արդէն համոզվելին, որ մեր հոգե-
ւոր կառավարութեան հետ լուրջ գործերի մա-
սին բանակցելը անուղղակի անօգուտ է:

